Valiokuntakanslian sihteeri Kaisa Iso-Sipilä
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston lausuntopyyntö 6.5.2021:

VNS 2/2021, Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021-2032

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto pyytää Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021-2032. Lausuntopyynnössä pyydetään huomioimaan lausunnossa erityisesti valtiovarainvaliokunnan toimiala eli mm. rahoitukseen ja budjettitalouteen liittyvät näkökulmat. ELY-keskusten liikenne- ja infrastruktuurivastuualueet antavat yhteisen asiantuntijalausunnon, jonka sisältö on käsitelty vastuualueiden johtajien kesken.

ELY-keskukset kiittävät valtiovarainvaliokunnan liikennejaostoa mahdollisuudesta antaa asiantuntijanäkemyksensä. ELY-keskusten lakisääteisiin tehtäviin kuuluu muun muassa liikennejärjestelmän toimivuudesta, liikenneturvallisuudesta ja tie- ja liikenneoloista huolehtiminen, maanteiden pito sekä julkisen liikenteen järjestäminen. ELY-keskukset ovat valtionhallinnon alueellisia toimijoita ja merkittäviä liikennejärjestelmän kehittäjiä toiminta-alueillaan.

Nyt ensimmäistä kertaa laadittu valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma tuo kaivattua pitkäjänteisyyttä sekä osaltaan vahvistaa ja selkeyttää yhteistyötyötä eri toimijoiden kesken. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet ovat oikeansuuntaiset ja kannatettavia, mutta toimeenpanon osalta ELY-keskukset haluavat tuoda esiin huolensa siitä, pystytäänkö kaikkia tavoitteita riittävällä tavalla edistämään käytössä ja suunnitteilla olevalla rahoituksella. Käytettävissä olevan määrärahan taso määrittää lopulta sen, miten tavoitteisiin päästään ja miten hyvin liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitettyjä linjauksia pystytään arjen työssä toteuttamaan. Toisaalta tulee varmistaa, että toimeenpanon kannalta keskeisillä toimijoilla on riittävät henkilöresurssit olemassa olevien ja uusienkin tehtävien ja painopistealueiden toteuttamiseen. Liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet tuovat paljon lisää tehtävää mm. ELY-keskuksille.

ELY-keskukset haluavat vielä tässä vaiheessa nostaa esiin seuraavia asiakokonaisuuksia suunnitelmasta:

Suunnitelman mukaan perusväylänpitoon osoitettavaa rahoitusta lisätään ja siten mm. vähennetään väylien korjausvelkaa 2,8 miljardista eurosta 2,2 miljardiin euroon. ELY-keskukset korostavat, että tämä on erittäin tarpeellinen toimenpide väyläomaisuudesta huolehtimisen ja suunnitelman yhteiskuntataloudellisen tehokkuuden näkökulmasta. Myös rahoituksen suuntaaminen kunnossapitoa painottavaksi on kannatettavaa. Esimerkiksi maanteiden talvihoidon rahoitustasoa on korotettu viime vuosien aikana ja

on erinomaista, että suunnitelmassa sitoudutaan tähän korotetun tason ylläpitämiseen myös tulevaisuudessa. ELY-keskukset esittävät kuitenkin huolensa maantieverkon korjausvelan hallinnasta. Vaikka rahoitusta perusväylänpidon kokonaisuuteen lisätäänkin, tienpidon suhteellinen osuus perusväylänpidon kokonaisuudesta itse asiassa pienenee kaksi prosenttiyksikköä. Yleinen kustannustason nousu pienentää käytettävissä olevan rahoituksen ostovoimaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että maanteiden korjausvelkaa ei todennäköisesti pystytä torjumaan tai vähentämään tavoitellulla tavalla.

Suunnitelmassa esitetään, että maantieverkon kehittämisrahoitusta kohdistetaan pääväylien merkittävimpiin kohteisiin ja palvelutason parantamiseen pistemäisissä kohteissa Liikenneverkon strategisen tilannekuvan mukaisesti. ELY-keskukset esittävät huolensa siitä, että valtion maantieverkolla on tunnistettuja kehittämis- ja parantamistarpeita huomattavasti enemmän kuin mihin suunnitelman mukaisella rahoituskehyksellä pystytään vastaamaan. Strategisessa tilannekuvassa on tunnistettu hyvin puutteet pääväyläverkon osalta, mutta päätieverkon ohella parantamistarpeita on runsaasti myös pääväyläverkon ulkopuolella. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaan perusväylänpidon parantamisrahoitusta kohdennetaan mm. kestävää ja turvallista liikkumista sekä elinkeinoelämän kuljetuksia edistäviin kohteisiin. ELY-keskukset toteavat, että nämä kohteet ovat erinomaisia ja tärkeitä, mutta samalla esittävät huolensa siitä, että valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitetty perusväylänpidon parantamisrahoitus jää kovin niukaksi tiedossa olevat tarpeet huomioiden. Rahoituksen ja tarpeiden epäsuhdan vuoksi esimerkiksi asetettuihin liikenneturvallisuustavoitteisiin pääseminen on epätodennäköistä.

Maantieverkon kehittämisessä ja parantamisessa on tärkeää varmistaa hyvä suunnitelmavalmius, jotta käytössä olisi aina riittävä määrä lainvoimaisia ja toteutusvalmiita tiesuunnitelmia. Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitetty investointiohjelman pitkäjänteistäminen edesauttaa tarkoituksenmukaisen suunnitelmavalmiuden ylläpitämistä kehittämishankkeiden osalta. Pitkäjänteisyyttä kaivataan kuitenkin myös pienempien ja keskisuurien perusväylänpidon parantamishankkeiden ohjelmointiin.

Suunnitelmaan on lausuntokierroksen jälkeen lisätty uusi toimenpide, jonka mukaan Väylävirasto laatii perussuunnitelman ohjaamaan perusväylänpidon rahoituksen kohdentamista. ELY-keskukset pitävät perussuunnitelmaa hyvänä kokonaisuuden hallinnan kannalta. Alueellinen liikkumavara tulisi säilyttää ja tämä tulisi huomioida myös rahoituksen ohjelmoinnissa. ELY-keskuksilla on alueellisina toimijoina paras asiantuntemus oman alueensa maantieverkon tarpeista ja ongelmakohteista ja näemme näin ollen roolimme keskeisenä myös perussuunnitelmaa laadittaessa.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma sisältää paljon eri tasoisia toimenpiteitä. On tärkeää, että suunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan eri toimijoiden tiiviissä yhteistyössä ja suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan. ELY-keskukset ovat mielellään aktiivisesti mukana valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimeenpanossa yhdessä muiden toimijoiden kanssa sekä mukana valmistelussa, kun seuraavaa suunnitelmaa työstetään.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Liikennejärjestelmäasiantuntija Suvi Vainio ja ratkaissut Ylijohtaja Juha Sammallahti.

Tiedoksi: ELY-keskukset, Väylävirasto

Tämä asiakirja KEHA/2830/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/2830/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Sammallahti Juha 19.05.2021 12:30

Esittelijä Vainio Suvi 19.05.2021 11:59